

УДК 339.72

ВИКЛИКИ У СФЕРІ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ В ТРАНСФОРМАЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Кифак А. О.

Аспірант кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор Якубовський С. О.

Анотація. *Світова банківська система формувалася сторіччями, створюючи здорове підґрунтя для функціонування ринкової економіки, забезпечуючи прискорений та полегшений обіг фінансових ресурсів та інструментів. Наразі регулювання банківської системи та оцінювання притаманних їй ризиків постає як вкрай актуальна проблема для країн східноєвропейського регіону, а особливо для України через необхідність для відносно молодій банківській системі, навколо якої вибудовувалася національна економіка, врахувати висвітлені глобальною фінансовою кризою вразливі точки та запобігти краху існуючих фінансових взаємовідносин на національному та наддержавному рівнях в процесі трансформації банківського сектору України, точкою відліку якого можна вважати відмову від фіксованого курсу гривні у лютому 2014-го. Дана стаття розглядає основні слабкі місця діяльності банківського сектору України у світлі позиції міжнародної фінансової спільноти та вітчизняних економічних агентів в розрізі трьох сфер ризиків – ендогенних, екзогенних та кризових – та обґрунтовує необхідність зосередити зусилля регулятора на запровадженні альтернативних інформаційних ланцюгів в рамках індивідуальних фінансових установ та підвищенні довіри власне НБУ, стимулювати представників бізнесу до роботи в рамках правового поля через підвищення прозорості та прозороти законодавчої бази, особливо в сферах оподаткування, валютного регулювання та інституту права власності, а також готувати законодавчу базу та регуляторні рамки для контрольованого збільшення ролі фондового ринку в рамках національної економіки.*

Ключові слова: *банківська система, регулювання, Україна, Базель, ризик, транспарентність.*

Постановка проблеми. Світова банківська система формувалася сторіччями, створюючи здорове підґрунтя для функціонування ринкової економіки, забезпечуючи прискорений та полегшений обіг фінансових ресурсів та інструментів. Наразі регулювання банківської системи та оцінювання притаманних їй ризиків постає як вкрай актуальна проблема для країн східноєвропейського регіону, а особливо для України через необхідність для відносно молодій банківській системі, врахувати висвітлені глобальною фінансовою кризою вразливі точки та запобігти краху існуючих фінансових взаємовідносин на національному та наддержавному рівнях в процесі трансформації банківського сектору України, точкою відліку якого можна вважати відмову від фіксованого курсу гривні у лютому 2014-го. Історична побудова національної економіки України навколо банків (а не фондового ринку) підвищує важливість цього питання через виконання саме ними функцій ланок зв'язку як між економічними агентами на національному рівні, так і для фінансових стосунків країни з зовнішнім світом. У даній статті буде розглянуто основні слабкі місця функціонування банківського сектору України у світлі позиції міжнародної

фінансової спільноти та вітчизняних економічних агентів. Окремо зауважимо, що дана стаття зосереджується на економічному полі взаємозв'язків – попри безумовну важливість політичних факторів, складність передбачення форми їх маніфестації та інший якісний механізм впливу на фінансові взаємовідносини потребує окремого дослідження.

Мета статті – проаналізувати слабкі місця та наявні ризики банківської системи України у світлі її трансформації після відмови від прив'язки курсу гривні до долару США.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Робота над помилками, проведена Альфаро та Дрейманом за результатами кризових хвиль 2007-2008 років [1] з урахуванням, емпірично продемонструвала нездатність у межах сучасних оцінювальних методик визначити ступінь вразливості системи; на вразливості сучасного оціночного інструментарію неодноразово зверталася увага і до кризових хвиль (як, наприклад, у публікаціях Сорге 2004-го [5] або ж численних публікаціях робочих груп Міжнародного валютного фонду [6]). Як пізніші, так і більш ранні прогностичні праці підтверджували висновки Альфаро і Дреймана з точки зору якісного аналізу [3] та пропонували різні способи підвищення надійності застосовуваного інструментарію [2]. Базельський комітет невдовзі опублікував цілком природню реакцію на подібні висновки: якщо обсяг ураження важко передбачити, то, окрім обмеження гравців ринку у використанні потенційно проблемних інструментів та методик, слід збільшити запас стійкості через жорсткіші нормативи ліквідності та резервування; у той же час країнам з менш розвинутою економікою варто звернути більше уваги на правовому полі для створення можливостей саморегуляції для ринку.

Основні результати дослідження. Можливі ризики та слабкі місця як банківської системи в цілому, так і індивідуальних фінансових установ можна розподілити на три основні сфери.

Сфера перша – це сукупність всіх операцій, на які індивідуальні фінансові установи мають певний вплив (які є для них ендогенними). Наприклад, формат служби контролю ризиків та її взаємодії з правлінням у банках, або ж політика резервування чи порядок прийняття рішень про надання споживчих кредитів. Елементи даної сфери може змінювати сама банківська установа, завдання регулятора – обмежити можливості для зловживання чи помилок.

Сфера друга – це екзогенні для індивідуальних фінансових установ операції і фактори впливу, певною мірою підвладні регулятору та політичній верхівці (наприклад, вищезгаданий інститут власності, курсова політика, тощо). Завданням регулятора в цій сфері є сприяння виключенню із національного економічного середовища факторів ризику, які є слабо передбачуваними для індивідуальних гравців, або ж мають достатню ціну ризику для нівелювання величини нормальних операційних ризиків на їх фоні; а також створення сприятливої атмосфери для прозорого розвитку національної економіки, що полегшить

Сфера третя – це взаємодії під час кризи. Варто відзначити, що мінливість світової економіки і неідеальний доступ до інформації у кризові часи робить досить складним формулювання ідеального плану дій на випадок певного сценарію розвитку подій (як зазначалося вище, проблеми починаються вже з моменту формулювання самого сценарію). У даній сфері регулятор повинен забезпечити наявність адекватного обсягу ресурсів як у себе, так і у індивідуальних фінансових установ станом на початок кризи; заздалегідь сформулювати чіткі очікування у стосовно своїх дій у учасників ринку; а також мати можливість моніторити інформацію по системі в цілому для попередження можливих кризових явищ.

Нижче дані сфери буде розглянуто більш детально із акцентом на можливих відкритих проблемах з точки зору регулятора та учасників ринку.

Рекомендації Базельського комітету спрямовані передусім на налагодження внутрішньобанківської дисципліни управління ризиком та забезпечення адекватного рівня резервування як в індивідуальних банківських установах, так і по системі в цілому.

Поступове запровадження рекомендацій Комітету послугує подвійній цілі: підвищенню рівня стійкості національної системи за компромісними рекомендаціями провідних експертів з фінансової та банківської справи, а також поступовій уніфікації вітчизняного законодавства, що є важливим кроком як для прийняття можливого рішення про євроінтеграцію, так і без нього, зважаючи на глобалізацію світових економічних процесів.

Тим не менш, не слід забувати про згаданий компромісний характер рекомендацій комітету – це універсальна система порад, яка повинна була бути прийнятною для переважної більшості національних економік, жертвуючи можливістю краще вирішувати проблемні питання конкретної економічної системи заради загальної прийнятності.

Так, будь-яка економіка з високим рівнем тінізації характерною рисою має порівняно низьку прозорість суттєвої частки господарських процесів. На подолання цього, зокрема, спрямовані рекомендації комітету із структури банківської служби контролю за ризиками, яка перейнята НБУ у вигляді рекомендацій – поки факультативного характеру.

На відміну від адміністративної економіки, ринок здатен досягати необхідного регулятора результату самостійно – проте лише за умови вибудови чітких ініціативних патерналій, створення відповідних регулятивних умов, спрямовування діяльності учасників ринку у правильному напрямку. Нижче буде розглянуто ряд подібних умов національної економіки, на які регулятору і законодавцю необхідно звернути увагу.

Облікова ставка традиційно вважається важливим інструментом монетарної політики центрального банку, проте говорити про нормальне функціонування облікової ставки НБУ, на жаль, було б некоректно.

Цілеспрямована політика регулятора з популяризації національної валюти одним із своїх наслідків мало високий рівень доходності гривневих депозитів. Відносно високий рівень ставок у якості премії за ризик через нестабільність політичного й економічного середовища є нерідким для країн, що розвиваються – проте у даному випадку до базової ставки і премії за загальний ризик додається премія за національний ризик. В результаті депозитні ставки у першому кварталі 2014-го трималися на рівні 16-26%, в той час як облікова ставка становила 6,5%. Вбачаються дві проблеми.

По-перше, озвучена вартість залученого банками гривневого ресурсу і обмеження валютного кредитування диктує вкрай високу вартість кредитного ресурсу для всіх економічних агентів на національному рівні (окрім ТНК та великих підприємств, які можуть залучати кредитний ресурс на міжнародному рівні і виводити через це суттєву частину отриманого прибутку і потенційних податкових відрахувань з країни), що суттєво обмежує можливості для розвитку малого та середнього бізнесу, в тому числі нівелює частину переваг спрощених систем оподаткування (база оподаткування за використання спрощених систем, у тому числі й стратегічно важливого для розвитку експортного потенціалу країни і зміцнення національної валюти фіксованого сільськогосподарського податку, не підлягає зменшенню на суму відсоткових платежів).

По-друге, зміна облікової ставки за подібних умов не виступає інструментом монетарної політики. Коригування ставки в рамках кількох відсоткових пунктів не змінює суттєво вартість кредитного ресурсу, яка вимірюється десятками відсотків. Інструментом виступає лише сам доступ до дешевого кредитного ресурсу від НБУ, надання якого підлягає регулюванню в ручному режимі [12].

Як неодноразово зазначалося видатними економістами, є два стимули розвитку економіки: інвестиції та кредит. Залучення інвестицій вимагає передусім певної стабільності економічного та політичного середовища, встановлення чого є довгостроковим питанням. Зростання ж кредиту можливе лише за прийнятною його ціни для економічних агентів.

Поступове зменшення премії за «національний ризик» і можливі тимчасові обмеження на допустиму частку заощаджень у валюті (із ліцензіями НБУ або апріорною відсутністю обмежень для видів діяльності, для яких валютні заощадження є об'єктивно необхідними) можуть стати вирішенням проблеми і стимулювати зростання національної економіки, проте їх можлива непопулярність і ціна дозволять повернутися до розгляду такого рішення лише маючи впевненість у стабільності політичної ситуації хоча б у середньостроковому періоді.

Однією з характерних рис української економіки завжди називався високий рівень тінізації. І, якщо у випадку з оподаткуванням зарплати причиною можна вважати відносно високий податковий тягар, то для оподаткування підприємницької діяльності таке твердження принципово невірно.

Поглянемо для порівняння на оподаткування у Сполучених Штатах та Польщі, припустивши, що у нас велике підприємство, витрати якого складають 70% від рівня доходів.

Сполучені Штати [7] мають прогресивні ставки оподаткування (які досить швидко сягають 35%) і відсутність ПДВ (що місцями замінюється податком з продажів). Маємо ефективну ставку оподаткування у 35%, плюс непрямий податок з продажів (якщо він застосовується для нашого виду діяльності). За бажання вивести кошти (виплатити дивіденди, наприклад), ефективна ставка досягає 57,75%.

Польща [4] має 23-відсотковий ПДВ і майже універсальну ставку оподаткування у 19% (досить привабливу як для Єврозони). Припустимо, що всі витрати нашого підприємства формують кредит з ПДВ – за таких умов ефективна ставка оподаткування становить 37,63%. Дивіденди у більшості випадків не підпадають під оподаткування, проте для міноритаріїв, фінансових інвесторів та акціонерів з-за кордону Єврозони ефективна ставка зростає до 49,48%.

В Україні [9] за загальною системою отримуємо ефективну ставку у 35,2%, при виведенні ресурсів (через дивіденди) – 38,44%. Оптимізація через розбиття діяльності на ряд підприємств зі спрощеною системою оподаткування 4-ї або 6-ї груп (спірно з точки зору етики, проте формально, у тому числі з точки зору прецедентної правової системи США [8, 9] – цілком легально) дозволить знизити ставку до 16,7/23,3% (в залежності від групи), а за виведення коштів – до 20,8/27,2%.

Як бачимо, наявні ефективні ставки оподаткування є досить ліберальними, що змушує шукати інші причини тінізації. Серед таких називають складність сплати податків та непрозорість фіскальної системи. Розглянемо це питання в контексті дослідження юридичної фірми КМ і Партнери «Податковий спір чи злочин?» [8].

Так, наприклад, чинне законодавство передбачає можливість відкриття кримінального провадження за ст. 212 ККУ (умисне ухилення від сплати податків) у тому числі через висловлення відповідної думки у «експертному висновку», яким може бути, у тому числі, службова записка податкового експерта. Втім, за січень-серпень 2013-го року до суду з обвинувальним актом було направлено 2,4% облікованих кримінальних правопорушень за ст. 212. Постає питання: чи не використовується кримінальне провадження податковими органами з метою здійснення адміністративного тиску на платників податку для допомоги у поповненні бюджету фіскальними методами. Зазначене дослідження при-

водить наступний факт: на кожне кримінальне провадження за ст. 212 припадає в середньому два дозволи на доступ до речей і документів платника податків. Для порівняння, слідчі СБУ отримають в середньому один доступ на 3 провадження, прокуратура – 1 доступ на 12 проваджень, органи внутрішніх справ – 1 доступ на 23 провадження.

Судова практика теж демонструє підхід дещо викривлений, і не на користь платника податків [8]. Подібна ситуація, звісно, потребує регулятивного виправлення і сама собою – проте нас цікавить з точки зору банківської системи. Фіскальний підхід податкових органів створює певну загрозу стабільній діяльності суб'єктів підприємництва, у відповідь на яку бізнес намагається вирішувати частину питань поза правовим полем (що створює попит на не обліковану готівку, особливо валютну) і захиститися від можливого адміністративного тиску виведенням основних активів та резервів з національного правового поля (в офшори, в інші країни, або ж взагалі на нелегальне становище). Для банківської системи це перш за все означає стійкий попит на валютну готівку, що суттєво зменшує ефективність зусиль регулятора, спрямованих на популяризацію національної валюти, полишаючи здебільшого недоліки такої політики (описані вище). До того ж, виведення фактично оподаткованого прибутку з системи зменшує бюджетні надходження, лише загострюючи проблему наповнюваності бюджету і стимулюючи фіскальний підхід до його наповнення у замкнутому колі.

Не варто оминати увагою і національний фондовий ринок. Відмова НБУ від прив'язки курсу гривні до долара США може послугувати міцним поштовхом для розвитку національного фондового ринку. Не слід нехтувати й поступовою еволюцією, що йшла з моменту заснування ПФТС. Відповідно, важливість цілого ряду питань зростає.

Активізація діяльності на фондовому ринку не полишиться поза увагою фінансових установ через можливість експансії, диверсифікації та, за бажання, прийняття на себе чи пов'язані структури підвищеного рівня ризику із відповідною премією (що цілком в інтересах фінансових інвесторів – але не держави чи кредиторів фінансової установи). Для спрощення регулювання і підвищення надійності вкладів населення (на виконання однієї з соціальних функцій держави) може бути доречним розподіл банківських установ на ощадні (забезпечують трансформацію ліквідності заощаджень під кредитний ресурс, виконують розрахунково-касове обслуговування) та інвестиційні (який фактично виступає посередником між власниками капіталу та емітентами цінних паперів, маючи суттєво більш ризиковий портфель активів). Заборона банкам працювати з певними категоріями цінних паперів (передоручаючи це брокерам та фондам) є де-факто іншим способом виконання того ж завдання.

Окрім того, у середньостроковій перспективі можна очікувати активізацію торгівлі рядом інструментів (валютних форвардів / ф'ючерсів / опціонів, похідних на них), що робить необхідним створення чіткої правової бази для подібних операцій. Особливо слід відзначити ліміти на відкриті різними видами інструментів позиції (в залежності від типу установи, що відкрила позицію), оподаткування отриманого спекулятивного доходу/порядок вирахування витрат з бази оподаткування, величину та порядок резервування під відкриті позиції (знову ж таки, в залежності від виду установи), механізми обмеження небажаних спекуляцій (ліцензування, ліміт торгів, тощо).

Як вже зазначалося вище, визначення правильного сценарію кризи вже є досить складним завданням (навіть неможливим з точки зору історичної ретроспективи [1]), тому зупинимось на двох аспектах взаємодії регулятора з національною економікою, які є універсальними та досить суттєвими – моніторингу та довірі.

Банківська звітність надає НБУ доступ до досить великого обсягу даних, автоматична обробка яких та перевірка ключових показників, разом із повноваженнями регулятора від-

кликати ліцензію та підлеглості основних фінансових послуг ліцензуванню створює достатньо широкий базис для моніторингу. З іншого боку, детальну перевірку діяльності банку можна проводити роками, зважаючи на кількість операцій та різноманітних точок контролю.

З огляду на вищезазначене, отримаємо відкриту проблему: коли рахунок іде на дні та години (себто, у кризовій ситуації), найбільш точну інформацію про реальний стан та потреби системостворюючих фінансових установ можуть збори представників правління окремих банків та регулятора; з іншого боку, наявний конфлікт інтересів: представникам правління природно дбати перш за все про стан своєї фінансової установи, а потім вже про систему.

Інтуїтивною альтернативою є система постійних представників НБУ у кожному банку, який отримав статус системостворюючого. Такий співробітник займав би невід'ємне місце у структурі управління ризиками банку і не мав би жодних повноважень, окрім доступу до даних та прямого звітування правлінню та регулятору. Основною метою діяльності подібного інституту стала б можливість регулятора вчасно помітити істотні зміни у функціонуванні найбільших установ і, за необхідності, відреагувати на них.

Втім, відкритим полишається питання політики конфіденційності відносно діяльності такого співробітника. З огляду на світову тенденцію про вимогу розголошення банківської таємниці регулятору та політику Міністерства доходів і зборів із загального декларування доходів, а також обсяг звітності, який банки і без того передають НБУ, суттєва частка інформації, до якої мав би доступ представник НБУ, буде відносно прозорою. З іншого боку, оскільки прозорою така інформація є лише для регулятора, а не для широкого кола населення, має сенс надання контролюючим співробітникам особливого правового статусу (на зразок адвокатського, наприклад: вимоги додаткових дозволів або елементів контролю на будь-які слідчі дії, які можуть зачепити інформацію, що належить до адвокатської таємниці).

Також не можна нехтувати можливістю контролюючого співробітника отримувати додаткову вигоду від банку в обмін на подання «правильних» сигналів. Збільшення ціни ризику для співробітника за такого випадку можна провести шляхом встановлення високої зарплатні (витрати на яку цілком підлягають перенесенню на індивідуальні фінансові установи) і обмеження числа таких співробітників (до 5-10 осіб), зменшення ж ймовірності ризику – запровадженням постійної ротації таких співробітників між банками.

Не зайвим буде і зосередження зусиль регулятора на створенні альтернативного інформаційного ланцюгу. Наразі рекомендації Базельського комітету радять мати у складі правління відповідальну за контроль ризиків людину, незалежну від інших членів правління та акціонерів, із правом вето на рішення правління. Рядові співробітники повинні мати можливість за необхідності передати інформацію напряму такій людині. Запровадження альтернативного інформаційного ланцюга, із можливістю напряму передати сигнал про можливі ризики відповідному члену правління та контролюючому співробітнику НБУ, підвищить ефективність такого ланцюга.

Довіра до банківської системи, з іншого боку, вимагала зусиль на її підтримання від індивідуальних фінансових установ іще з античних часів. З часів, коли банки тільки почали займатися трансформацією ліквідності, найбільшу загрозу як для індивідуальних установ, так і для системи в цілому становила паніка. Звісно, малі (в економічному сенсі, себто нездатні самостійно істотно впливати на світову економіку) країни з їх національними фінансовими системами полишаються вразливими до зовнішніх факторів, проте заporукою швидкого відновлення є передусім спокійні цілеспрямовані координовані дії

всієї системи, отже вкрай важливо запобігати паніці на всіх рівнях. Невдача може призвести до колапсу системи через масовий відтік залученого ресурсу – ситуація, в якій програють всі національні економічні агенти.

З метою подальшого аналізу, варто відокремити реакцію населення і підприємств на заяви банківської системи в цілому від реакції індивідуальних фінансових установ на заяви регулятора.

Зважаючи на історично високий рівень доларизації національної економіки, важливим сигналом про стан економіки для населення і підприємств (окрім найбільших) традиційно виступав курс гривні до валюти, особливо долару США. Гарантії регулятора утримувати певну стабільність обмінного курсу грають важливу роль за фіксованої курсової політики, або ж типах курсової політики із декларованими напрямками й умовами інтервенції. Проте фактична відмова від фіксованого курсу з боку регулятора наприкінці лютого 2014-го, слабкий рівень резервів та історія дій НБУ з різкої девальвації національної валюти ставить під сумнів можливість та доцільність проведення подібної політики до кардинальних якісних змін у національній економіці. А отже довіра полишається суттєвим фактором для визначення реакції економічних агентів на загрозу тих чи інших антикризових механізмів регулятора.

Так, наприклад, запровадження обмеження на дострокове припинення депозитів може суттєво обмежити ліквідність економічних агентів, позбавити їх можливості відреагувати на курсові ризики або ж виграти на падаючому ринку. Природна реакція економічного агента на подібну загрозу – вивід коштів з системи, поки така можливість є. У такій ситуації обіцянка НБУ не вводити мораторій на дострокове припинення депозитів може запобігти паніці й ранньому відтоку ресурсу з системи, якщо такій обіцянці є віра.

Як показала практика березня 2014-го, обіцянка не вводити мораторій на дострокове припинення депозитів була виконана, проте невдовзі після неї НБУ заборонив банкам видавати більше еквіваленту 15 тисяч гривень валютної готівки в одні руки в день. Себто, дострокове припинення депозитів і зняття будь-яких сум у будь-які строки обмежувалося лише можливими технічними потребами банку інкасувати певну суму, проте зняти валютні кошти не тільки з депозитних, а й з поточних рахунків на суму більше встановленого еквіваленту було можливо лише у гривні по курсу на дату зняття, що створювало для економічних агентів все ті ж ризики: так, можливість мобілізувати кошти була, проте, використовуючи її, економічні агенти одразу несли курсові витрати через підігрітий ажіотажним спекулятивним попитом обмінний курс. Формально обіцянка була виконана, проте регулятор досягнув схожих результатів іншим інструментом, результати чого мало відрізнятимуться від прямого порушення обіцянки.

З огляду на вищезазначене, оскільки НБУ відмовився від фіксації курсу (основної обіцянки, яку вже не міг виконувати з об'єктивних обставин), вбачається за потрібне поступова вибудова довіри ринку до регулятора у повсякденному житті – робота на майбутню перспективу. Задля цього національним регулятором може бути вжито ряд заходів, пропозиції з яких наведено нижче.

По-перше, НБУ може збільшити власну публічну активність, виступаючи як для банків і підприємств, так і для населення через популярні ЗМІ із деклараціями про напрямки власної діяльності, слідкувати за тим, щоб такі декларації виконувалися, про що й сповіщати всіма тими ж каналами.

По-друге, НБУ може прописати чітку програму дій на випадок можливих кризових ситуацій і оприлюднити її. Якщо конкретний кризовий випадок змусить відійти від подібної програми, такий відхід повинен бути обґрунтований учасникам ринку та населенню до його запровадження задля мінімізації репутаційних втрат.

По-третє, учасники ринку повинні розуміти повноваження регулятора дотримуватися встановленого ним курсу. Себто, рішення Кабінету міністрів або Верховної ради може бути необхідним для ратифікації програми, допустиме також втручання дій НБУ вищими органами влади або Радою НБУ у разі необґрунтованого відходу від програми – проте ринок повинен розуміти, що розроблена у спокійні часи програма дій може бути змінена тільки регулятором і тільки з фінансових причин – політичного втручання не буде.

З точки зору довіри банків, важливим є й інший фактор: гарантія рефінансування. З одного боку, крах системного банку є недопустимим, і регулятор змушений буде, попри всі можливі заяви зі свого боку, покривати подібні втрати (у тому числі й викликані бажанням банку заробити на більш ризикових інструментах) за рахунок коштів платників податків і гравців ринку, і індивідуальні фінансові установи не можуть цього не розуміти. З іншого боку, це суттєво зменшує ціну ризику у разі дефолту з точки зору індивідуальних фінансових установ, що є небажаним. Розробка правильного підходу досі є відкритим питанням для світової наукової і фінансової спільноти, для національного ж регулятора актуальність пильної уваги до цього питання сильно зросла із відходом від фіксованого валютного курсу і, відповідно, необхідністю розвинутого інструментарію фондового ринку для забезпечення можливостей хеджування економічними агентами.

Висновки. У даній статті було розглянуто слабкі місця національної банківської системи в розрізі трьох сфер ризиків – ендогенних, екзогенних та кризових. Зокрема, вбачається за необхідне зосередити зусилля регулятора на запровадженні альтернативних інформаційних ланцюгів в рамках індивідуальних фінансових установ та підвищенні довіри власне НБУ, стимулювати представників бізнесу до роботи в рамках правового поля через підвищення прозорості та простоти законодавчої бази, особливо в сферах оподаткування, валютного регулювання та інституту права власності, а також готувати законодавчу базу та регуляторні рамки для контрольованого збільшення ролі фондового ринку в рамках національної економіки.

Список використаної літератури

1. Alfaro, R., Drehmann, M., Macro stress tests and crises: what can we learn?, BIS Quarterly review, December 2009, International banking and financial market developments, Basel 2009, S. 29-41.
2. Furfine Craig, Interbank exposures: quantifying the risk of contagion [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bis.org/publ/work70.pdf>. 20. 03. 2014.
3. Jones M. T., et al, Stress Testing Financial Systems: An Overview of Issues, Methodologies and FSAP Experiences [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2001/wp0188.pdf>.
4. Poland tax guide/ PKF [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pkf.com/publications/tax-guides/poland-pkf-tax-guide>.
5. Sorge, M., Stress-testing financial systems: an overview of current methodologies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/work165.pdf>.
6. Swinburne, M. Stress-Testing at the IMF [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2008/wp08206.pdf>.
7. US Code: Title 26 – Internal Revenue Code [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/26>.
8. КМ Партнери, Податковий спір чи злочин? / КМ Партнери – Київ, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.km-partners.com/ua/nashi-proekty/tax-dispute-vs-crime>.

9. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/>.
10. Тихомірова С. М. Світова криза 2008 року, її вплив на банківську систему України та шляхи подолання / С. М. Тихомірова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. – Вип. 32. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – С. 287-296.
11. Хаб'юк О. Банківське регулювання та нагляд через призму рекомендацій Базельського комітету: монографія. – Івано-Франківськ : ОІППО ; Снятин : ПрутПринт, 2008. – 260 с.
12. Шпачук В. В. Антикризова діяльність Національного банку України (2008-2009 рр.) / В. В. Шпачук // Держава та регіони. Сер. : Державне управління: наук.-виробн. журн. – 2011. – № 4. – С. 87-91.

CHALLENGES IN REGULATION OF UKRAINIAN BANK IN THE TRANSITION PERIOD

Kyfak A. O.

Postgraduate at the chair of world economics and international economic relations, I. I. Mechnikov Odessa national university.

Scientific adviser: Prof. Dr. Yakubovskiy S. O.

Abstract. *Global banking system evolved over centuries, creating a solid background for the functioning of market-driven economics and enabling faster and simpler circulation of funds and financial instruments. Currently bank regulation and assessment of bank-related risks emerges as a high-priority issue for Eastern Europe, particularly Ukraine due to the need for a relatively young banking system, being the core of national economy, to account for vulnerabilities and exposures highlighted by the Global financial crisis and prevent the collapse of existing relations on national and transnational levels in the process of Ukrainian banking sector transformation, which was bound to transpire after the rejection of dollar-pegging for the national currency in February 2014. This article shall highlight the primary vulnerabilities and exposures of Ukrainian banking system in light of recommendations voiced by the global financial community and national economic agents in three risk segments – endogenous, exogenous and emergency – and argue for the need to concentrate NBU's efforts on setting up secondary channels for information transfer within individual financial institutions and boosting the regulator's reputation, stimulating national business to work within legal boundaries by increasing legislation transparency, especially with respect to taxation, monetary regulations and property rights, as well as forge new legislation and regulatory boundaries for controlled growth of the fund market's importance to the national economy.*

Key words: *banking system, regulation, Ukraine, Basel, risk, transparency.*

Referances

1. Alfaro, R., Drehmann, M., Macro stress tests and crises: what can we learn?, BIS Quarterly review, December 2009, International banking and financial market developments, Basel 2009, S. 29-41.
2. Furfine Craig, Interbank exposures: quantifying the risk of contagion [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.bis.org/publ/work70.pdf>. 20. 03. 2014.
3. Jones M. T., et al, Stress Testing Financial Systems: An Overview of Issues, Methodologies and FSAP Experiences [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2001/wp0188.pdf>.
4. Poland tax guide/ PKF [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.pkf.com/publications/tax-guides/poland-pkf-tax-guide>.
5. Sorge, M., Stress-testing financial systems: an overview of current methodologies [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.bis.org/publ/work165.pdf>.

6. Swinburne, M. Stress-Testing at the IMF [[Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2008/wp08206.pdf>.
7. US Code: Title 26 – Internal Revenue Code [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/26>.
8. KM Partnery, Podatkovij spir chi zlochyn? / KM Partnery – Kyiv, 2013 [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.km-partners.com/ua/nashi-proekty/tax-dispute-vs-crime>.
9. Podatkovij Kodeks Ukraini [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://sfs.gov.ua/nk/>.
10. Tikhomirova S. M. Switova krisza 2008 roku, yiyi vpluv na bankivsku sistemU Ukraini ta shlyahu podolannya / S. M. Tikhomirova // Problemi I perspektivi rozvitku bankivskoji sustemu Ukraini: zbirnik naukovykh praz. – Vyp. 32. – Sumi : DVNZ «UABS NBU», 2011. – S. 287-296.
11. Khabjuk O. Bankivske reguliuvannya ta nagliad cherez prysmu rekomendacij Baselskogo komitetu: monographiya. – Ivano-Frankivsk : OIPPO; Snyatin: PrutPrint, 2008. – 260 s.
12. Shpachuk V. V. Antikrisova diyalnist Natzionalnogo Banku Ukraini (2008-2009 rr.) / V. V. Shpachuk // Derzhava ta regioni. Ser.: Derzhavne upravlinnya : nauk.-virobn. Journ. – 2011. – № 4 – S. 87-91.

ВЫЗОВУ В СФЕРІ БАНКОВСКОГО РЕГУЛІРОВАНИЯ УКРАИНЫ В ТРАНСФОРМАЦИОННЫЙ ПЕРИОД

Кифак А. А.

Аспирант кафедры мирового хозяйства и международных экономических отношений Одесского национального университета имени И. И. Мечникова.

Научный руководитель: доктор экономических наук, профессор Якубовский С. А.

Аннотация. *Мировая банковская система формировалась веками, создавая здоровый базис для функционирования рыночной экономики, обеспечивая ускоренный и облегченный оборот финансовых ресурсов и инструментов. На данный момент регулирование банковской системы и оценка характерных для неё рисков выступает актуальной проблемой для стран восточноевропейского региона, в особенности Украины из-за необходимости для относительно молодой банковской системы, вокруг которой выстраивалась национальная экономика, учесть освещенные глобальным финансовым кризисом уязвимые точки и воспрепятствовать краху существующих финансовых взаимоотношений на национальном и надгосударственном уровнях в процессе трансформации банковского сектора Украины, точкой отсчета чего можно считать отказ от фиксированного курса гривны в феврале 2014-го. Данная статья анализирует основные слабые места деятельности банковского сектора Украины в свете позиции международного финансового общества и отечественных экономических агентов в разрезе трех сфер рисков – эндогенных, экзогенных и кризисных – и аргументирует необходимость сосредоточить усилия регулятора на внедрении альтернативных информационных цепочек в рамках индивидуальных финансовых учреждений и повышению доверия собственно к НБУ, стимулировать представителей бизнеса работать в рамках правового поля через повышение прозрачности и простоты законодательной базы, в особенности в сферах налогообложения, валютного контроля и института права собственности, а также готовить законодательную базу и регуляторные рамки для контролируемого увеличения роли фондового рынка в рамках национальной экономики.*

Ключевые слова: *банковская система, регулирование, Украина, Базель, риск, прозрачность.*